

SAĞLIK YÖNETİMİ ALANINDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALAN ÖĞRENCİLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK BİLGİSİ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Uğur AKTAŞ¹ ve Ayten ÇETİN²

ÖZET

Ülkelerin GSYH'den önemli bir payı tüketen ve gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi olan sağlık alanının temel aktörlerinden olan sağlık kurumlarının gelecekte yöneticiliğini yapacak ya da halihazırda yapmakta olan sağlık yönetimi lisansüstü eğitim öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgisi düzeylerinin belirlenmesinin sağlık kurumu işletmelerinin karlılığı, verimliliği, sürekliliği, firma değerinin artması vb. gibi alanlarda olumlu etkisinin olacağı bununda sektörün gelişmesine ve dolayısıyla ülke ekonomisine katkı sağlayacağı kıymetlendirilmektedir. Bu kapsamda, İstanbul ilindeki üniversitelerin sağlık yönetimi bölümlerinde lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık bilgisi düzeylerini belirlemek amacıyla çalışmanın yapılmasına izin veren devlet ve vakıf üniversitelerinden toplam 157 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmada Gerek ve Kurt tarafından hazırlanan 33 soruluk finansal okuryazarlık ölçeği kullanılmış olup verilen cevaplar öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin iyi düzeyde olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla sağlık kurumlarının yönetiminin bugünü ve geleceği açısından bakıldığında, finansal okuryazarlık seviyesinin iyi düzeyde olması sektör açısından olumlu bir gelişme olarak gösterilebilir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Sağlık Yönetimi

A RESEARCH TOWARDS DETERMINING THE FINANCIAL LITERACY LEVEL OF STUDENTS TAKİNG A GRADUATE EDUCATION IN THE FIELD OF HEALTH MANAGEMENT

ABSTRACT

Determining the financial literacy level of healthcare management graduate students who will manage or currently manage health institutions, which are one of the main actors in the field of health, which consumes a significant share of the countries' GDP and which is an indicator of the level of development will have positive impact on areas such as profitability, efficiency, continuity and increase of firm value; it was also evaluated that it will contribute to the development of the sector and to the national economy as well. In this context, a questionnaire was applied to 157 students from state and foundation universities that allowed the study to be conducted in order to determine the financial literacy level of graduate students in health management departments of universities in Istanbul. In the study, prepared by Gerek and Kurt 33-question financial literacy scale was used, and the answers showed that students' financial literacy levels were at a good level. Therefore, considering the present and future of the management of health institutions, a good level of financial literacy can be shown as a positive development for the sector.

Keywords: Financial Literacy, Health Management.

¹ Marmara Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Bilim dalı Doktora Öğrencisi, u_aktas500@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-3174-3523.

² Prof.Dr. Marmara Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Bilim dalı, acetin@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4212-5253.

Bu makale "Sağlık Yönetimi Alanında Lisansüstü Eğitim Alan Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Farkındalık ve Temel Finansal Yönetim Bilgisi Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma" isimli Doktora Tezinden üretilmiştir.

Giriş

Finansal okuryazarlık özellikle son yıllarda ulusların politika ve stratejilerine yön veren yeni ve önemli bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. En genel haliyle “*finansal kavramlar ve risklerin bilgi ve anlayışına sahip olmak, bu bilgi ve anlayışı değişik finansal bağlamlarda etkili kararlar almak, birey ve toplumun finansal iyi olma halini geliştirmek ve ekonomik hayata katılımı sağlamak için kullanma becerisi, motivasyonu ve güveni*” olarak tanımlan finansal okuryazarlığın kişinin yaşamı ile sınırlı olmayıp toplumun temel finansal karakterini etkileyen temel bir yeterlik alanı olduğunu ifade edebiliriz. Bu nedenle, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ile Dünya Bankası (World Bank) gibi uluslararası değerlendirmeler yapan kuruluşlarca çeşitli araştırmalar ve raporlar yayımlanarak ulusların finansal okuryazarlığı devlet politikalarına daha fazla dahil etmeleri gerektiğinin altı çizilmektedir.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği'nin (TSPAKB) öncülüğünde 10 Mart 2012'de gerçekleştirilen “*Yatırımcı Seferberliği Arama Konferansı*”nın sonuç raporunda; ülkemizdeki finansal okuryazarlık seviyesinin düşük kalmasına, finansal bilinç ve farkındalığın yetersizliğine vurgu yapılmakta ve bu durumun sermaye piyasalarımızın gelişmesi bakımından engel teşkil ettiği vurgulanmaktadır.³

Sağlık alanındaki teknolojik gelişmeler sonucunda tedavi imkanlarının artması, ilaç, aşı, vb. gibi tedavi materyallerinin çeşitlenmesi, otelcilik hizmetleri konusunda hizmet kalitesinin yükselmesi, sağlık sistemindeki değişimler gibi hususlar bu alanda yapılan yatırımların artmasına ve gerek bireylerin gerekse bu hizmetleri sunan kamu ve özel sektör kurum/kuruluş/işletmelerinin sağlık harcamalarının/tüketimlerinin artmasına, maliyetlerin yükselmesine neden olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre sağlık harcamalarının, 2018 yılında %16,77 oranında artarak, 165 milyar 234 milyon TL'ye ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında bireylerin ve ülkelerin bütçelerinin önemli bir kısmını (ülkemiz 2020 bütçesinin yaklaşık %17,2'si) sağlık harcamaları için kullanmakta oldukları görülmektedir. **Dolayısıyla sağlık hizmetini sunan aktörler açısından, sürekli artış eğiliminde olan harcamaların ve maliyetlerin yönetilebilmesi yadsınamayacak bir görev olarak ortaya çıkmakta bu ise sağlık hizmeti sunan kurum/kuruluş/işletmelerde finansal yönetimin yani finansal okuryazarlığın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.**

³ 2013 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/fo_endeks_rapor_2013.pdf (15.11.2019)

Sonuç olarak gerek kamuda gerekse özel sektörde faaliyet gösteren sağlık kurumlarında yönetici pozisyonunda görev alacak bireylerin finansal okuryazarlığının yeterli seviyede olması ile iktisadi bilimin “*kıt kaynaklarla sınırsız ihtiyaçların karşılanması*” temel paradoksu da yönetilebilir bir hal alacaktır.

GEREÇ, YÖNTEM, BULGULAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, İstanbul ilinde bulunan üniversitelerin sağlık yönetimi bölümlerinde lisansüstü eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve tanımlayıcı bulgular ile aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında, anket yöntemi tercih edilmiş olup iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde anketin uygulanacağı kişilere ilişkin kişisel ve demografik bilgilerin sorulduğu 9 soru bulunmaktadır.

İkinci bölümde günlük yaşantımızda önemli bir yer tutan finansal okuryazarlığın ölçülmesi ve elde edilen sonuçlara göre kişilere yönlendirmelerde bulunulmasının önemine vurgu yapan Gerek ve Kurt tarafından hazırlanan 33 soruluk finansal okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte cevaplar 5’li Likert ölçeğiyle aranmıştır. Ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği yapılmıştır. ($\alpha=0,93$ olarak hesaplanmıştır)⁴

İstanbul il sınırları içerisinde 13 devlet ve 44 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 57 üniversite bulunmaktadır.⁵ Bu üniversitelerden 4 devlet üniversitesi ve 19 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 23’ünde Sağlık Kurumları Yönetimi lisansüstü eğitim programı bulunmaktadır. Anket çalışması, bu çalışmaya izin veren üniversitelerde, hem okullara gidilerek yüz yüze görüşme tekniği hem de internet üzerinden “*Marmara Üniversitesi Anket Sistemi*”⁶ ile katılımcılara ulaşılması ile Ocak-Mayıs 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma neticesinde toplam 224 kişiye ulaşılmış olup geri dönmeyenler, cevap vermeyenler ve yarım bırakanlar çıkarıldığında 157 kişi katılmıştır. Araştırma ile ilgili Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu’ndan onay alınmıştır.

⁴ Sevgi Gerek, Adile Aşkı Kurt; “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Uludağ Journal of Economy and Society, Cilt/Vol. XXX, Sayı/No. 1, 2011, s. 59-73.

⁵ <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz> (13.07.2020)

⁶ <https://anket.marmara.edu.tr/index.php/373472?lang=tr>

İstatistiksel İncelemeler

İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodlar (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, oran, minimum, maksimum) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin normal dağılıma uygunlukları Shapiro-Wilk testi ve grafiksel değerlendirmeler ile sınanmıştır. Normal dağılım gösteren niceliksel verilerin iki grup karşılaştırmalarında Student t test kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında One-way ANOVA ve ikili karşılaştırmalarında Bonferroni test kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis test ve ikili karşılaştırmalarında Bonferroni-Dunn test kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde de Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Alfa katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılmıştır:⁷

$0.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Korelasyon katsayısının (r) değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılmıştır:⁸

0.0 - 0,25 Çok zayıf

0,26 - 0,49 zayıf

0,50 - 0,69 orta

0,70 - 0,89 iyi

0,90 - 1,00 çok iyi

⁷ Yalçın Karagöz, "SPSS 21.1 Uygulama, Biyoistatistik, Nobel Akademik Yayıncılık, 1.Basım, Ankara, 2014, s.698.

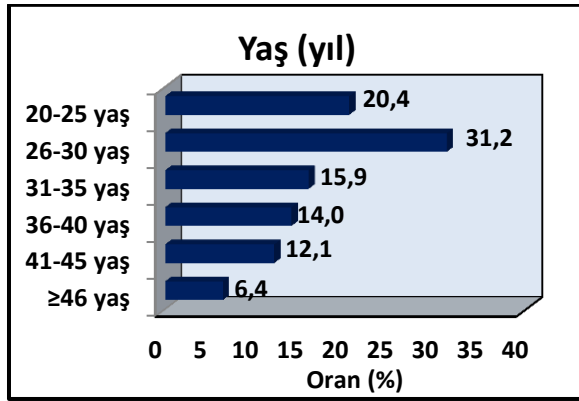
⁸ Osman Çevik, Aziz Akgül, "İstatistiksel Analiz Teknikleri- SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları", Emek Ofset, Ankara, 2003.

Bulgular ve Değerlendirme

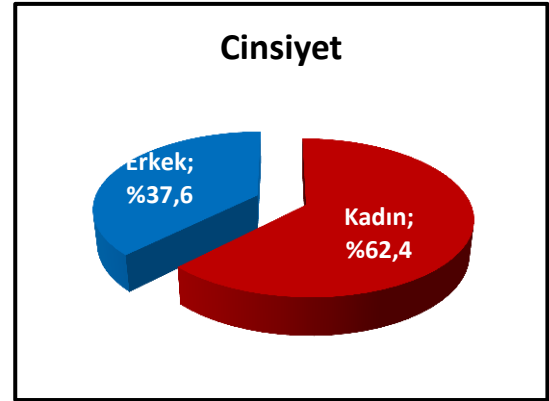
Demografik/Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Ankete katılanların % 62,4'ü kadın, % 37,6'sı erkek olup %20,4'ü (n=32) 20-25 yaşında, %31,2'si (n=49) 26-30 yaşında, %15,9'u (n=25) 31-35 yaşında, %14,0'ü (n=22) 36-40 yaşında, %12,1'i (n=19) 41-45 yaşında, %6,4'ü (n=10) 46 yaş ve üzerindedir.

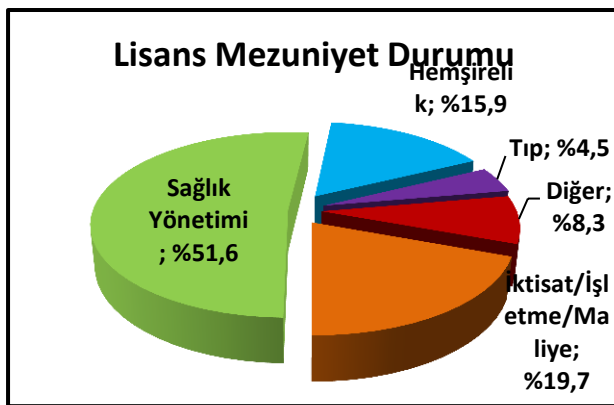

Şekil 1: Araştırmaya Katılanların Yaş Dağılımı

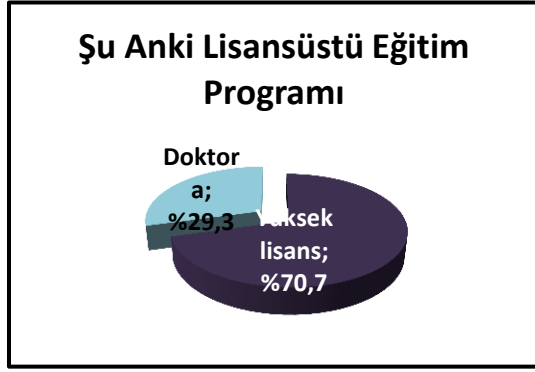
Şekil 2: Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Dağılımı

Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumuna İlişkin Özelliklerin Göre Dağılımları

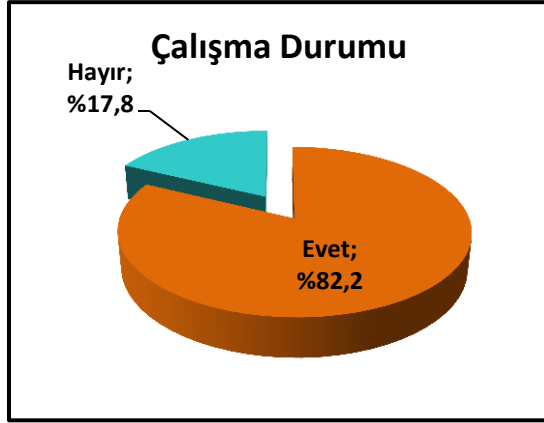
Öğrencilerin %51,6'sı (n=81) lisans eğitimini sağlık yönetimi bölümünde, %19,7'si (n=31) iktisat/işletme/maliye bölümünde, %15,9'u (n=25) hemşirelik bölümünde ve %8,3'ü (n=13) diğer (biyoloji, veterinerlik, istatistik, mühendislik vb.) bölümlerde tamamlamıştır.

Şekil 3: Araştırmaya Katılanların Lisans Mezuniyet Durumlarının Dağılımı

Şekil 4: Araştırmaya Katılanların Şu Anki Lisansüstü Eğitim Programlarının Dağılımı

Şu anki lisansüstü eğitim programları incelendiğinde; %70,7'sinin (n=111) yüksek lisans, %29,3'ünün (n=46) doktora öğrencisi olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin %28,7'si (n=45) devlet üniversitelerinde, %71,3'ü (n=112) vakıf üniversitelerinde eğitim almaktadır.

(n=3) işletme sahibidir.

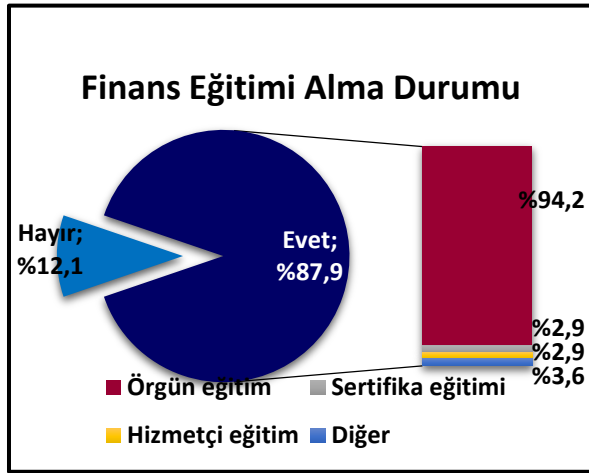
Araştırmaya Katılanların Çalışma Durumuna İlişkin Dağılımlar

Öğrencilerin %82,2'si (n=129) çalışmakta, %17,8'i (n=28) ise çalışmamaktadır. Çalışanların %24,0'ü (n=31) idari personel, %21,7'si (n=28) sağlık personeli, %20,9'u (n=27) akademisyen, %9,3'ü (n=12) uzman, %7,0'si (n=9) memur, %6,2'si (n=8) hasta hizmetleri çalışanı, %4,7'si (n=6) eğitmen, %3,9'u (n=5) tekniker ve %2,3'ü

Şekil 5: Araştırmaya Katılanların Çalışma Durumuna İlişkin Dağılımı

Toplam çalışma süreleri 0 ile 30 yıl arasında değişmekte olup, ortalama $9,62 \pm 8,32$ yıldır. Öğrencilerin %12,1'i (n=19) 1 yıldan kısa süredir, %29,3'ü (n=46) 1-5 yıldır, %24,2'si (n=38) 6-10 yıldır, %9,6'sı (n=15) 11-15 yıldır, %10,8'si (n=17) 16-20 yıldır ve %14,0'ü (n=22) 20 yıldan uzun süredir çalışmaktadır.

Araştırmaya Katılanların Finans Dersi Alma Durumuna İlişkin Dağılımları

Öğrencilerin %87,9'u (n=138) daha önce finans eğitimi alırken, %12,1'i (n=19) eğitim almamıştır. Eğitim alanların %94,2'si (n=130) örgün eğitim, %2,9'u (n=4) sertifika eğitimi, %2,9'u (n=4) hizmetçi eğitim ve %3,6'sı (n=5) diğer yerlerden eğitim almıştır.

*Birden çok seçim yapılmıştır.

Şekil 6: Araştırmaya Katılanların Finans Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Dağılımı

Finansal Okuryazarlık Ölçeğine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Ölçeği maddelerine vermiş oldukları yanıtlara ilişkin ayrıntılı dağılım Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya Katılanların Finansal Okuryazarlık Ölçeğine Verdikleri Cevapların Dağılımları

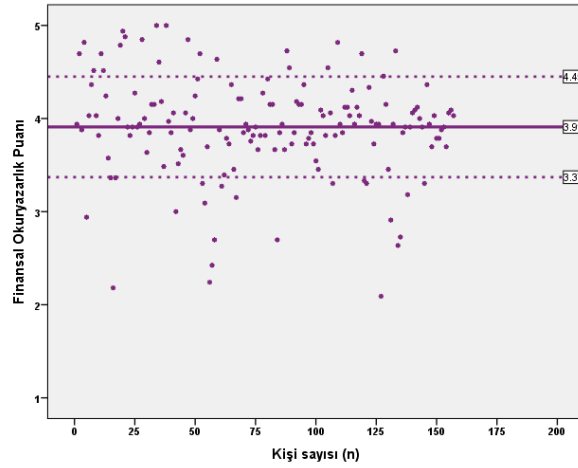
	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort±Ss
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
1. Döviz fiyatlarındaki değişimin ihracat ve ithalat üzerindeki etkilerini yorumlayabilirim.	4	2,5	12	7,6	41	26,1	69	43,9	31	19,7	3,71±0,96
2. IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim.	9	5,7	27	17,2	50	31,8	58	36,9	13	8,3	3,25±1,02
3. Menkul kıymetler borsasındaki gelişmelerin ekonomiye etkisini anlayabilirim.	12	7,6	31	19,7	48	30,6	54	34,4	12	7,6	3,15±1,07
4. Uluslararası ekonomik kaynakların piyasaya etkisini anlayabilirim.	4	2,5	15	9,6	37	23,6	84	53,5	17	10,8	3,61±0,90
5. Ulusal finansal kaynakların ekonomiye etkisini anlayabilirim.	3	1,9	11	7,0	31	19,7	90	57,3	22	14,0	3,75±0,85
6. Enflasyon oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini anlayabilirim.	1	0,6	5	3,2	20	12,7	99	63,1	32	20,4	3,99±0,72
7. Dış ekonomik gelişmelerin ülke ekonomisine yansımalarını yorumlayabilirim.	1	0,6	12	7,6	34	21,7	84	53,5	26	16,6	3,78±0,84

8. Faiz oranlarının piyasaya etkisini anlayabilirim.	1	0,6	10	6,4	27	17,2	87	55,4	32	20,4	3,89±0,82
9. Ekonomik politikaların fayda ve maliyetlerini değerlendirebilirim.	3	1,9	16	10,2	53	33,8	71	45,2	14	8,9	3,49±0,87
10. Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin (KOBİ) ekonomik rollerini anlayabilirim.	4	2,5	19	12,1	46	29,3	71	45,2	17	10,8	3,50±0,93
11. Döviz ve altın fiyatlarında meydana gelen değişimin nedenlerini yorumlayabilirim.	2	1,3	9	5,7	32	20,4	85	54,1	29	18,5	3,83±0,84
12. Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ekonomik rollerini tanımlayabilirim.	4	2,5	9	5,7	41	26,1	77	49,0	26	16,6	3,71±0,90
13. Gelir dağılımı-ekonomi ilişkisini anlayabilirim.	2	1,3	5	3,2	28	17,8	92	58,6	30	19,1	3,91±0,78
14. Ekonomik tercihlerimin fayda ve maliyetlerini karşılaştırabilirim.	3	1,9	6	3,8	26	16,6	92	58,6	30	19,1	3,89±0,82
15. Parasal kaynaklarını değerlendirerek akılcı (rasyonel) tercihler yapabilirim.	2	1,3	9	5,7	29	18,5	82	52,2	35	22,3	3,89±0,86
16. Sunulan hizmetleri ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	2	1,3	8	5,1	17	10,8	100	63,7	30	19,1	3,94±0,79
17. Kar ve maliyetler arasındaki farkı anlayabilirim.	2	1,3	5	3,2	17	10,8	90	57,3	43	27,4	4,06±0,79
18. Genel tüketim harcamalarımı gelirim göre düzenleyebilirim.	2	1,3	6	3,8	13	8,3	77	49,0	59	37,6	4,18±0,84
19. Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik unsurları algılayabilirim.	0	0	3	1,9	27	17,2	84	53,5	43	27,4	4,06±0,72
20. Üretici ile tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	1	0,6	4	2,5	21	13,4	98	62,4	33	21,0	4,01±0,71
21. Malın azalmasının ve fazlaşmasının piyasa fiyatlarına etkisini yorumlayabilirim.	3	1,9	5	3,2	19	12,1	89	56,7	41	26,1	4,02±0,83
22. Arz-talep dengesizliklerinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	0	0	8	5,1	16	10,2	94	59,9	39	24,8	4,04±0,75
23. Tüketeceğim ürüne karar verirken fiyat-fayda ilişkisini göz önünde bulundururum.	4	2,5	2	1,3	17	10,8	84	53,5	50	31,8	4,11±0,84
24. Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	2	1,3	8	5,1	13	8,3	94	59,9	40	25,5	4,03±0,81
25. Reklam harcamalarının ekonomiye katkılarını yorumlayabilirim.	1	0,6	11	7,0	35	22,3	83	52,9	27	17,2	3,79±0,83
26. Tercih edeceğim ürüne karar verirken ihtiyacımı göz önünde bulundururum.	1	0,6	3	1,9	15	9,6	72	45,9	66	42,0	4,27±0,76
27. Bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım.	1	0,6	7	4,5	18	11,5	64	40,8	67	42,7	4,20±0,86
28. Ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım.	0	0	8	5,1	27	17,2	59	37,6	63	40,1	4,13±0,88
29. Ürünlerin tüketicilere ulaşım sürecinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	0	0	9	5,7	19	12,1	86	54,8	43	27,4	4,04±0,79
30. Ekonomik krizlerin işsizlik üzerinde yarattığı etkileri yorumlayabilirim.	0	0	4	2,5	23	14,6	89	56,7	41	26,1	4,06±0,71
31. Kredi kullanırken gelir-gider dengemi sağlayabilirim.	0	0	7	4,5	20	12,7	70	44,6	60	38,2	4,17±0,82
32. Kredi kartı kullanırken ödeme gücüm göre harcama yaparım.	1	0,6	9	5,7	15	9,6	68	43,3	64	40,8	4,18±0,87
33. Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum.	2	1,3	3	1,9	14	8,9	58	36,9	80	51,0	4,34±0,82

Tablo 2
Araştırmaya Katılanların Finansal Okuryazarlık Ölçeği Puanlarının Dağılımları

Finansal okuryazarlık puanı	
Soru sayısı	33
Ölçek puan aralığı	1-5
Min-Mak (Medyan)	2,1-5 (3,9)
Ort±Ss	3,91±0,54
Cronbach's Alpha	0,956

Finansal okuryazarlık puanları 2,1 ile 5 arasında değişmekte olup, ortalama 3,91±0,54 saptanmıştır. Finansal Okuryazarlık Ölçeği için elde edilen Cronbach's Alpha katsayısı 0,956 olup, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir.

Şekil 7: Araştırmaya Katılanların Finans okuryazarlık puanlarının dağılımı

Finansal Okuryazarlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulguların Değerlendirmesi

Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Ölçeği maddelerine vermiş oldukları yanıtların tanımlayıcı özellikler ile incelenmesine ilişkin ayrıntılı dağılım Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3
Araştırmaya Katılanların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Finansal Okuryazarlık Ölçeği Puanlarının Değerlendirmesi

		n	Finansal okuryazarlık puanı		Test değeri p
			Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	
Yaş (yıl)	20-25 yaş	32	2,2-4,7 (3,9)	3,75±0,65	χ^2 :8,322 *0,139
	26-30 yaş	49	2,7-4,9 (3,9)	3,89±0,45	
	31-35 yaş	25	2,6-4,8 (3,9)	3,88±0,56	
	36-40 yaş	22	2,1-4,7 (4)	3,87±0,58	
	41-45 yaş	19	3,7-4,8 (4,1)	4,15±0,35	
	≥46 yaş	10	3,5-5 (4)	4,22±0,55	
Cinsiyet	Kadın	98	2,1-4,8 (3,9)	3,84±0,56	t:-2,046 *0,043*
	Erkek	59	2,7-5 (3,9)	4,02±0,49	

Lisans mezuniyet durumu	Sağlık Yönetimi	81	2,1-4,9 (3,9)	3,89±0,52	$\chi^2: 8,352$ ^a0,079
	İktisat/İşletme/Maliye	31	3,3-4,8 (4,1)	4,11±0,38	
	Hemşirelik	25	2,2-4,6 (3,8)	3,69±0,58	
	Tıp	7	3,5-5 (3,9)	4,13±0,61	
	Diğer	13	2,2-4,8 (4)	3,83±0,70	
Şu anki lisansüstü eğitim programı	Yüksek lisans	111	2,1-4,8 (3,9)	3,83±0,54	<i>t</i> : -2,978
	Doktora	46	3-5 (4)	4,10±0,49	^b0,003**
Şu anki üniversite türü	Devlet üniversitesi	45	2,7-5 (4)	4,11±0,47	<i>t</i> : 2,999
	Vakıf üniversitesi	112	2,1-4,9 (3,9)	3,83±0,55	^b0,003**
Çalışma durumu	Evet	129	2,1-5 (3,9)	3,91±0,53	<i>t</i> : 0,219
	Hayır	28	2,4-4,8 (4)	3,90±0,59	^b0,964
Toplam çalışma süresi (yıl)	<1 yıl	19	2,4-4,8 (3,9)	3,90±0,68	<i>F</i> : 2,018
	1-5 yıl	46	2,2-4,9 (3,9)	3,81±0,54	^a0,090
	6-10 yıl	38	2,6-4,8 (3,9)	3,86±0,45	
	11-15 yıl	15	3-4,4 (3,8)	3,85±0,32	
	16-20 yıl	17	2,1-4,9 (4,1)	4,06±0,78	
	>20 yıl	22	3,5-5 (4,1)	4,14±0,40	
Daha önce finans eğitimi alma durumu	Evet	138	2,1-5 (3,9)	3,95±0,53	<i>t</i> : 2,412
	Hayır	19	2,2-4,3 (3,8)	3,63±0,54	^b0,017*

^aKruskal Wallis Test

^bStudent t Test

^cOneway ANOVA Test

**p*<0,05

***p*<0,01

Yaşa göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (*p*>0,05). Bulunan sonucun literatürdeki benzer çalışma sonuçlarıyla uyumlu olduğunu söylemek mümkün değildir. “Türkiye Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi” sonuçları incelendiğinde ülkemizde ekonomi okuryazarlığı en yüksek olan yaş aralığının 40-49 ve 20 yaş altı yetişkinler olduğu görülmektedir. OECD çalışmasında diğer ülkeler için genel olarak 30-60 yaş aralığında en yüksek ekonomi okuryazarlık skorları gözlemlenmiştir. Daha düşük yaşlarda ve daha ileri yaşlarda ise ekonomi okuryazarlığı azalmaktadır. Dolayısıyla aktif çalışma yaş aralığının ileri dönemlerinde bulunan bireylerde tecrübe, bilgi birikimi, vs. gibi hususlarında eklenmesi ile finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bizim çalışmamızda sadece lisanüstü eğitim gören öğrenciler çalışma kapsamında olduğu için çok küçük ve büyük yaş grupları içerisinde olan katılımcılar çalışma kapsamında bulunmamaktadır. Yukarıdaki tablonun incelenmesi neticesinde çok büyük farklar olmasa bile yaş ilerledikçe finansal okuryazarlık düzeyinin arttığını söylemek mümkündür.

Cinsiyete göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup (*p*=0,043; *p*<0,05); erkeklerin puanları kadınlardan yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla, ekonomi okuryazarlık düzeyinin erkek öğrencilerde kız öğrencilere nazaran daha yüksek olduğunu ve bulunan sonucun literatürdeki benzer çalışma sonuçlarıyla uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Yine literatür taramasında erkek öğrencilerde finansal okuryazarlık seviyesinin kız öğrencilere nazaran daha yüksek çıkması genellikle erkeklerin iş/çalışma tecrübesinin kız öğrencilerden daha yüksek olması ile açıklandığı görülmüştür.

Boğaziçi Üniversitesi ve TEB işbirliği ile toplumun finansal sağlığını ölçümlemek kapsamında belli aralıklarla gerçekleştirilen “Türkiye Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi” sonuçlarına göre ülkemizin finansal okuryazarlık endeksi 60,8 seviyesinde açıklanırken bir önceki seviye olan 38,2 ile kıyaslandığında önemli ölçüde yükseliş gösterdiği söylenebilir. Yapılan çalışmalar, ekonomi okuryazarlığı bakımından dezavantajlı grubun, genellikle kadın, evli, 45 yaş üstü, göreceli olarak düşük eğitim, gelir ve sosyo-ekonomik statüye sahip bireylerden meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Ancak ülkemizde son yıllarda yapılan çalışmalarda, cinsiyet kırılımına bakıldığında kadınların finansal okuryazarlık seviyesinin 58,9 ile erkeklere (62,7) oranla daha düşük olmasına rağmen yıllar itibariyle kadınlar ve erkekler arasındaki ekonomi okuryazarlığı seviyesindeki farkın giderek kapandığı göstermektedir. Bu hususun ülkemizin gelişme sürecine pozitif yönde ivme kazandırıcı etkisi olacağını söylemek mümkündür.

Lisans mezuniyet durumuna göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmazken ($p=0,079$; $p>0,05$); hemşirelik bölümü mezunlarının puanlarının düşük olması dikkat çekicidir. Sonuçlar, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümün finansal okuryazarlık seviyesini etkilemediğini ortaya koymaktadır. Bulunan sonucun literatürdeki benzer çalışma sonuçlarıyla uyumlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Literatürde her ne kadar benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olduğu görülse de genel itibariyle İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri bünyesinde bulunan bölümlerden mezun olan öğrencilerin ekonomi okuryazarlığının daha yüksek seviyede olduğunu gösteren araştırma sonuçları çoğunluktadır. Bu neticenin öğrencilerin aldıkları ekonomi ve finans derslerinin sayı ve çeşitliliğinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Katılımcıların şu anki lisansüstü eğitim programına (yüksek lisans/doktora) göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup ($p=0,003$; $p<0,01$); doktora öğrencilerinin puanları yüksek lisans öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırmalar, eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte ekonomi okuryazarlığı parametrelerinde skorların bilgi seviyesinin yanısıra tutum ve davranışlarda da yükseldiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla araştırma neticesinde elde edilen bulgu literatür ile uyumludur.

Şu anki üniversite türüne göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup ($p=0,003$; $p<0,01$); devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin puanları vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerden yüksek

bulunmuştur. Bu durum, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Enformatik Enstitüsü bünyesinde bulunan ve 2009 yılından beri Türkiye'deki üniversiteleri akademik performanslarına göre sıralamakta olan “*University Ranking by Academic Performance (URAP) Araştırma Laboratuvarı*”’nın 2019-2020 Türkiye sıralamasında⁹ ilk 10 üniversite içerisinde sadece 2 Vakıf üniversitesinin ilk 20 sıralamasında ise sadece 4 Vakıf üniversitesinin bulunması ile açıklanabilir.

Çalışma durumuna göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Toplam çalışma süresine göre de finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmazken ($p=0,090$; $p>0,05$); 16-20 yıldır ve 20 yıldan uzun süredir çalışanların puanlarının yüksek olması dikkat çekicidir. Literatür incelemesinde, yapılan araştırmaların, iş tecrübesi olan öğrencilerin okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmekte olduğu görülmüştür. Çalışan kimselerin kazançlarını yönetme, değerlendirme, gelecek planları yapma konusunda daha istekli olmaları ve birikimlerini kaybetme korkusu ve bu bağlamda ekonomi okuryazarlığının zorunluluk olarak görülmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Daha önce finans eğitimi alma durumuna göre finansal okuryazarlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup ($p=0,017$; $p<0,05$); eğitim alanların puanları eğitim almayanlardan yüksek bulunmuştur. Yapılan literatür taraması sonucunda, ekonomi okuryazarlığı ile finans/ekonomi eğitimi alıp almama arasında herhangi bir ilişkin olmadığını ortaya koyan çalışmalar olduğu görülmekle birlikte literatürün önemli bir kısmının finans/ekonomi eğitimi almanın finansal okuryazarlığı olumlu yönde etkilediğini belirtmekte olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, araştırma neticesinde elde edilen bulgunun literatür ile uyumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç ve Öneriler

21.yy’ın ikinci yarısında küreselleşmenin çok büyük hız kazanması ile birlikte küresel düzeyde mali piyasalar, ürünler ve hizmetlerin daha karmaşık bir hale gelmesi nedeniyle işlem hacimlerinin ve risklerinin ciddi anlamda arttığı, finansal krizlerin etkilerinin yükseldiği görülmektedir. Bu husus, ülkelerin finansal krizlere karşı yasal düzenlemelere ilave olarak finansal okuryazarlık bakımından bireylerin bilinçli olması ile alakalı düzenlemelerin yapılması zorunluluğunu da ortaya koymuştur.

⁹ http://tr.urapcenter.org/2019/2019_t9.php (23.07.2020)

OECD'ye üye olsun yada olmasın ülkelerde gerçekleştirilen araştırmalar toplumun büyük bir kısmının yeterli finansal bilgi birikimine veya düzeyine sahip olmadığını göstermektedir. Finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması sadece Türk toplumuna has bir durum değildir. Ancak finansal okuryazarlık düzeyleri düşük olan insanların bulunduğu ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde bu husus para ve sermaye piyasalarının gelişiminde de çok büyük bir engel oluşturmaktadır olduğundan bu husus ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler bakımından çok daha fazla öneme sahiptir diyebiliriz.

Bu doğrultuda, İstanbul ilinde bulunan üniversitelerin sağlık yönetimi bölümlerinde lisansüstü eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin ülkemiz genelinde yapılan araştırmalar ile tespit edilen finansal okuryazarlık düzeyinin üzerinde olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olmasını, sağlık kurumlarının gelecekteki yönetim kadrolarının yönetim yetkinlikleri açısından pozitif bir faktör olması nedeniyle sektör açısından olumlu bir husus olarak gösterebiliriz.

Zira, kişilerin en azından temel seviyede bir finansal okuryazarlık seviyesinde olması ülkemizin ekonomik yönden gelişmesi bakımından oldukça önem arz etmektedir. Ekonomik kararlarını doğru ve rasyonel şekilde veren kişilerin sayısının artması, ülkemizin mali sisteminin gelişmesi bakımından da katkı sağlayacaktır. Finansal okuryazarlık kişinin finansal yapıdan daha etkin bir şekilde faydalanmasını sağlarken, ayrıca gelişmelere göre nasıl bir finansal davranış ve yöneliş içerisinde bulunması gerektiği hakkında da yardımcı olacaktır.

Ülkemizde düşük düzeyde olan finansal okuryazarlığın, toplumun bütün kesimleri tarafından iyice algılanması için yaygın ve kapsamlı finansal eğitim programları ile geliştirilmesi önem arz etmektedir. Ulusal çerçevede icra etmemiz gereken finansal eğitim ile hedefimiz, kişilerin finansal bakımdan donanımının ve algılama becerilerinin geliştirilerek, daha bilinçli, rasyonel tercihler yapabilme yeteneğinin kazandırılması olmalıdır. Bu bakımdan, para ve sermaye piyasalarında finansal yatırım ve risk yönetimi ile ilgili konulara eğitim müfredatı içerisinde yer verilmesi önemlidir.

Finansal okuryazarlık bakımından toplumsal bilinci arttırmak ancak finansal kurumların bu konuya eğilmeleri ile mümkün olabilir. Sermaye Piyasası Kurulu, 2014 yılında hazırlanan eylem planı ile ilk ve ortaöğretim seviyesindeki müfredattan başlayarak üniversiteye kadar ders programlarının gözden geçirilmesini ve ekonomi/finans ile alakalı konuların içerik olarak müfredatlara konulmasını tavsiye etmiştir. Buna ilave olarak finans dışı programlar ile de finansal eğitimin verilmesinin önemli ve gerekli olduğu bu eylem

planında yer bulmuştur. Ancak yine aynı kurum tarafından bahse konu eylem planında, birçok başlıkla alakalı olarak henüz yeteri kadar adım atılmadığı ifade edilmiş ve belirlenen hedeflerin elde edilmesine yönelik olarak daha bütüncül adımlar atılmasının zorunlu olduğunun altı çizilmiştir.

Bu eğitimin önemli bir kısmını üniversite/yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilere verilecek ekonomi/finans eğitiminin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Hangi bölümde öğrenim görürse görsün temel seviyede verilecek bir finans eğitimi ile öğrenciler nakitlerini en iyi şekilde yönetebilecek, mali sistem içerisindeki mevcut finansal araçlar içerisinde kendileri için en uygun olan ürün ve hizmetleri seçebilecek ve bu şekilde doğru bir biçimde tasarruf yapabileceklerdir. Üniversitelerdeki ekonomi/finans eğitimleri bakımından mevcut derslerin içeriklerinin güncellenmesi, basılı yada elektronik içerikler geliştirilerek öğrencilerin bunlara erişiminin sağlanması, finansal okuryazarlık bakımından içeriklerin zenginleştirilmesi ve öğreticilerin bilgilerini destekleyici ve onları yönlendirici dokümanların/materyallerin hazırlanması vs. gibi stratejiler geliştirilmesi önem arz eden çalışma sahalarıdır. Alacakları bu eğitim ile birlikte öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri de artacağı için daha akılcı bir şekilde tasarruf yapacak ve bu da ülkemizin ekonomik büyümesine olumlu olarak yansıtacaktır.

Kaynakça

Adele Atkinson ve Flore-Anne Messy, "Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study", OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, Paris, OECD Publishing, 2012.

Ani Caroline Grigion Potrich, Wesley Mendes-Da-Silva, Kelmara Mendes Vieira, Development of a Financial Literacy Model for University Students, Management Research Review, Vol.39, ISS.3, March 2016.

Ali Coşkun, Muhammed Abdullah Şahin, Alperen Zengin, Financial Literacy in Turkey: A Field Study to Touch Base with the OECD, International Journal of Research in Business and Social Science Vol 8, No 3, 2019.

Annamaria Lusardi, Financial Literacy And The Need for Financial Education: Evidence and Implications, Swiss Journal of Economics and Statistics, 2019.

Annamaria Lusardi ve Olivia S. Mitchell, "The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence", Journal of Economic Literature, 2014.

Annamaria Lusardi, Olivia S.Mitchell, Financial Literacy Around The World: An Overview, NBER Working Paper Series, June 2011.

Antonia Grohmann, Roy Kouwenberg, Lukas Menkhoff, Financial Literacy and Its Consequences in the Emerging MiddleClass, Kiel Institute for the World Economy, Kiel Working Papers, No 1943, July 2014.

Başak Turan İçke, Finansal Okuryazarlık, Finansın Dilinden Anlıyor muyuz?, Beta Yayınları, İstanbul, Kasım 2017.

Bohuslava Mihalčová, Maria Janošková (Antošová), Adriana Csikosova, Financial Literacy – The Urgent Need Today, 2nd World Conference On Business, Economics And Management, Procedia - Social and Behavioral Sciences, February 2014.

Carolyne L.J.Mason, Richard M.S.Wilson, Conceptualising Financial Literacy, Loughborough University Institutional Repository, Business School Research Series, Paper 2000:7.

David L.Remund, Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy, The Journal Of Consumer Affairs, Vol.44, No.2., 2010.

Doug Widdowson ve Kim Hoilwood, Financial Literacy and its Role In Promoting A Sound Financial System, Reserve Bank of New Zealand:Bulletin, Vol.70, No. 2.

Ensar Ağırman, Şeyda Akyol, Finansal Okuryazarlık İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma,Ekin Yayınevi, Bursa, Şubat 2019.

Gianni Nicolini, Brenda J. Cude, Swarn Chatterjee, Financial Literacy: A Comparative Study Across Four Countries, International Journal of Consumer Studies, 2013.

Habil Gökmen, Finansal Okuryazarlık, Hiperlink Yayınları, İstanbul 2012.

Justine S.Hastings, Brigitte C.Madrian, William L.Skimmyhorn; Financial Literacy, Financial Education, and Economic Outcomes, Annu.Rev.Econ. April 2013.

Kutlu Ergün, “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı: Balıkesir Üniversitesi Örneği” Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilimdalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2018.

Lary Orton; Financial Literacy; Lessons From International Experience, Canadian Policy Research Networks (CPRN Research Report) September 2007.

Leora Klapper, Annamaria Lusardi, Peter van Oudheusden, Financial Literacy Around the World: Insight From The Standard&Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey.

Leora F. Klapper, Annamaria Lusardi ve Georgios A. Panos, Financial Literacy and The Financial Crisis, NBER Working Paper Series, 17930, National Bureau of Economic Research, March 2012.

Lewis Mandell, Financial Literacy: If It's So Important, Why Isn't It Improving?, Network Financial Institute, At Indiana State University, April 2006-PB-08.

Melek Yıldız, Finansal Okuryazarlığın Finansal İstikrar Üzerindeki Etkisi Bir Uygulama, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2018.

Nahid Barmaki, "Üniversite Öğrencilerinin Finansal okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2015.

Neha Garg, Shveta Singh, Financial Literacy among youth, Haryana School of Business, International Journal of Social Economics, Vol.45, No.1, 2018.

Nurdan Sevim, Özlem Sayılır, Fatih Temizel, The Effects of Financial Literacy on the Borrowing Behavior of Turkish Financial Consumers, International Journal of Consumer Studies 36, DOI: 10.1111/j.1470-6431.2012.01123.x, September 2012.

OECD, OECD/INFE Core Competencies Framework on Financial Literacy For Youth, 2015.

OECD, PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy, Paris, OECD Publishing, 2013.

OECD, Improving Financial Literacy Analysis Of Issues And Policies, OECD Publishing, 2005.

Olivia S.Mitchell, Annamaria Lusardi, Financial Literacy and Economic Outcomes: Evidence and Policy Implications, Pension Research Council, January 2015.

Oscar A. Stolper, Andreas Walter, Financial Literacy, Financial Advice, and Financial Behavior, J Bus Econ, DOI 10.1007/s11573-017-0853-9, March 2017.

Osman Çevik, Aziz Akgül, “İstatistiksel Analiz Teknikleri- SPSS’te İşletme Yönetimi Uygulamaları”, Emek Ofset, Ankara, 2003.

Sandra J.Huston, Measuring Financial Literacy, The Journal Of Consumer Affairs, Vol.44 No 2, 2010.

Sevgi Gerek, Adile Aşkı Kurt; “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Uludağ Journal of Economy and Society, Cilt/Vol. XXX, Sayı/No. 1, 2011

Sonia Marcolin, Anne Abraham, Financial Literacy Research: Current Literature And Future Opportunities In P. Basu, G. O'Neill & A. Travaglione (Eds.), Proceedings of the 3rd International Conference on Contemporary.

TCMB, Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim, Mart 2011.

Toma P.Hendricks, Taking Ownership Of The Future: The National Strategy For Financial Literacy, Education in a Competitive and Globalizing World Series, Nova Science Publishers, Chapter 1, 2010.

Yalçın Karagöz, “SPSS 21.1 Uygulama, Biyoistatistik, Nobel Akademik Yayıncılık, 1.Basım, Ankara, 2014.

Zeynep Şarlak, Finansal Okuryazarlık, T.C.Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İkinci Baskı, İstanbul 2012.

<https://www.fo-der.org/foder-hakkinda/>

2013 Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/foe_endeks_rapor_2013.pdf

<http://www.oecd.org/finance/financial-education/measuringfinancialliteracy.htm>.

<https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/temel-bir-yasam-becerisi-finansal-okuryazarlik>

VİSA, “Financial Awareness”, <https://www.fo-der.org/wp-content/uploads/2013/09/Visa-Turkey-Financial-Literacy-Conference-2011-Whitepaper-ENG.pdf>

http://tr.urapcenter.org/2019/2019_t9.php

<https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>